

4. Минин П. Главные направления древне-церковной мистики // Мистическое богословие. – К.: Путь к Истине, 1991. – С. 339-391.
5. Морескини К. История патристической философии. – М.: ГЛК, 2011. – 864 с.
6. Пашук А.І. Нариси з історії філософії середніх віків. Підручник. – К.: Ін Юре, 2007. – 712 с.
7. Саврей В.Я. Александрийская школа в истории христианской мысли. – М.: МГУ, 2012. – 232 с.
8. Саврей В.Я. Антиохийская школа в истории христианской мысли. – М.: МГУ, 2012. – 232 с.
9. Саврей В.Я. Каппадокийская школа в истории христианской мысли. – М.: МГУ, 2012. – 256 с.
10. Самодурова З.Г. Школы и образование // Культура Византи, вторая половина I-II в. – М., 1989.
11. Столяров А. Патрология и патристика. Краткое введение. – М.: ГЛК, 2004. – 156 с.
12. Успенский Ф. Очерки по истории византийской образованности. – СПб., 1891. – 395 с.
13. Хоружий С. Философия и теология / Сергей Хоружий // Православная аскеза – ключ к новому видению человека. Сборник статей. – М.: Вэб-Центр «Омега», 2000.
14. Христокин Г. Методология теологии греческой патристики // Modern Science. – Prague. – 2016. – № 3. – С. 79-84.
15. Христокин Г. В. Методологія сучасної православної теології та грецька патристика // Гілея. – 2016. – Вип. 111. – с. 291-295.
16. Христокин Г. Дисциплінарна структура філософії грецької патристики // Гілея. – 2016. – Вип. 113. – с. 297-301.
17. Чорноморець Ю. Візантійський неоплатонізм від Діонісія Ареопажита до Геннадія Схоларія. Монографія. – К.: Дух і літера, 2010. – 568 с.
18. Чорноморець Ю. Легітимація теології як науки в пострадянському православному ландшафті // Філософська думка. Sententiae. II. Теологія і філософія релігії. – 2001. – С. 7-15.
19. Чорноморець Ю. Методологія православної теології: джерела, розвиток, сучасність // <http://www.religion.in.ua/main/bogoslovyya/5884-metodologiya-pravoslavnoyi-teologiyi-dzherela-rozvitok-suchasnist.html>
20. Шмонин Д.В. Введение в средневековую философию. Патристика. – СПб.: Рхга, 2010. – 150 с.

УДК 2:341.7-043.86

*Корнійчук Ю.Ю.*

*Національний педагогічний університет  
імені М.П. Драгоманова*

### **РЕЛІГІЙНА ДИПЛОМАТІЯ: ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ Й ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ**

*У статті розглянуто передумови формування та теоретичні засади релігійної дипломатії в контексті розвитку багатосторонньої дипломатії. Розкрито ключові відмінності між релігійною та офіційною дипломатією (за критеріями формалізації і ролі держави, інструментарію, підготовки, особливостей фокусу тощо). Окреслено переваги та недоліки використання релігійної дипломатії при врегулюванні різних типів конфліктів.*

**Ключові слова:** *релігія; дипломатія; дипломатія другого рівня; релігійна дипломатія; дипломатія на підставі віри; Дуглас Джонстон.*

**Корнийчук Ю. Религиозная дипломатия: предпосылки становления и теоретические основы развития** В статье рассмотрены предпосылки формирования и теоретические основы религиозной дипломатии в контексте развития многосторонней дипломатии. Раскрыты ключевые различия между религиозной и официальной дипломатией (по критериям формализации и роли государства, инструментария, подготовки, особенностей фокуса и т.п.). Определены преимущества и недостатки использования религиозной дипломатии при урегулировании различных типов конфликтов.

**Ключевые слова:** религия, дипломатия, дипломатия второго уровня; религиозная дипломатия, дипломатия на основании веры, Дуглас Джонстон.

**Korniichuk Iu. Religious Diplomacy: Prerequisites to development and theoretical foundations** The article contains a short review of religious diplomacy in the context of multi-track diplomacy: the prerequisites for its formation and theoretical aspects of its functioning. We have determined the key differences between religious (faith-based) and official diplomacy (analysed according to criteria of formalization, role of state, tools, focus features, etc.). Outlined the advantages and disadvantages of using religious diplomacy in conflict resolution.

**Key words:** religion, diplomacy, track-two diplomacy, religious diplomacy, faith-based diplomacy, Douglas Johnston.

**Формулювання проблеми у загальному вигляді.** У 2015 році при Міністерстві закордонних справ було створено Управління публічної дипломатії, в складі якого постала Громадська рада з питань співпраці з релігійними організаціями. Обидві структури спрямовані на забезпечення міжнародної підтримки України, зокрема формування адекватної відповіді на процеси ведення інформаційної війни та використання релігійного чинника проти України напередодні та під час анексії Криму та окупації східної частини нашої держави. На відміну від України, яка тільки починає залучення релігійних організацій та релігійних суб'єктів, у широкому значенні цього терміну, до дипломатичної діяльності, сучасний західний світ вже кілька десятиліть вважає їх невід'ємною частиною міжнародних відносин. Однак, що саме розуміється під таким залученням? Яке місце така діяльність займатиме в реалізації загальної державної зовнішньої політики? Де вони (офіційна та релігійна дипломатія) пересікатимуться, а де розходиться? В яких випадках залучення релігійних суб'єктів є доречним, а в яких – навпаки, може тільки зашкодити? Чи буде розвиток релігійної дипломатії доречним в сучасних українських реаліях? Які завдання вона може виконувати? Щоб відповісти на ці та багато інших питань зі сфери реалізації релігійної дипломатії варто почати зі знайомства з наявним на сьогодні досвідом інших країн, його осмисленням та адаптацією до українських реалій.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** В англomовному світі, попри вже чималий масив літератури на тему релігійної дипломатії, «живою класикою» вважається умовна трилогія

монографій під редакцією та за авторства Дугласа Джонстона: «Релігія – втрачений вимір державності» [1], «Дипломатія на підставі віри: наступаючи на реальну політику<sup>1</sup>» [2] та «Релігія, терор та помилки: зовнішня політика США та виклик духовної взаємодії» [3]. Названі праці містять детальне осмислення ролі релігії в сучасних міжнародних відносинах та зовнішній політиці, аналіз окремих кейсів з релігійної дипломатії, а також її теоретичну розробку. В українських наукових розвідках релігійна дипломатія асоціюється насамперед або з Католицькою церквою, або з далекою історією, як-то візантійська дипломатія, релігія в міжнародних відносинах в часи середньовіччя тощо. Зважаючи на унікальний статус папських нунцій, підвищена увага до Католицької церкви тут не є дивною. Будучи одночасно і представниками держави (Ватикану), і представниками церкви вони ідеально поєднують у собі класичну і релігійну дипломатію. Серед українських досліджень в даному контексті варто назвати праці Елли Бистрицької [4] та Віктора Козлова [5]. З іншого боку, фахівці з міжнародних відносин, переважно, вивчають вплив релігійного чинника в дипломатії з історичної перспективи (показовим тут є дослідження Арсена Зінченка [6]). Більш широко, аналізу участі релігії в сучасних міжнародних відносинах, включаючи український вимір, присвячені праці українського релігієзнавця Віктора Єленського [7], що містять аналіз шляхів входження (або повернення) релігії в публічну сферу.

**Мета даної статті** – здійснити огляд процесу виникнення та оформлення релігійної дипломатії як сучасного релігійного та політичного феномену, окреслити її відмінності від офіційної дипломатії, розкрити переваги та недоліки. Досягти поставленої мети планується через виконання наступних **завдань**: (1) розглянути передумови оформлення релігійної дипломатії, (2) її зміст та особливості у порівнянні з традиційною дипломатією, (3) окреслити межі участі релігійних організацій в дипломатичному процесі.

**Виклад основного матеріалу. Передумови виникнення релігійної дипломатії.** Остання чверть ХХ століття позначилася суттєвими змінами як всередині власне релігійного середовища, так і в теорії міжнародних відносин, що уможливило появу такого явища як релігійна дипломатія. З одного боку, починаючи з поворотного 1979-го [8], релігія впевнено починає заявляти про себе в суспільно-політичному житті та формувати власний порядок денний у публічній сфері. Не останню роль в цьому процесі відіграли дипломатичні ініціативи Ватикану щодо врегулювання аргентино-чилійського конфлікту (1978), які часто називають одним з перших кроків на шляху «великого повернення» релігії в міжнародні відносини [7]. Знаковим стало також прийняття наприкінці 1990-тих американського «Акту про релігійну свободу», за яким на рівні Державного департаменту США було створено посаду спеціального посла з релігійної свободи у світі (англ. *Ambassador-at-Large for International Religious Freedom*). Попри часті нарікання на відсутність суттєвих посольських повноважень, створення такої посади стало одним з перших методичних кроків на шляху інституційного розвитку релігійної дипломатії. Її формування у США, які є флагманом сучасної релігійної

---

<sup>1</sup> Термін Отто фон Бісмарка, що означає підкреслено прагматичну державну політику.

дипломатії, значною мірою стимулювалося необхідністю розбудови відносин з державами глобального Сходу, де політика сприймається нерозривно від релігії.

Паралельно аналогічні процеси відбуваються і в теорії міжнародних відносин. З Другою світовою війною довіра до традиційної дипломатії починає стрімко падати та розпочинається пошук її альтернативи. У 1982 р. побачила світ стаття американського дипломата Джозефа Монтвіля «Міжнародна політика за Фрейдом», де вперше чітко було концептуалізовано неофіційну дипломатію. Автори статті (вона написана у співавторстві) назвали її дипломатією другого рівня [9, с. 153-156].

Аналізуючи способи непрямого впливу на дипломатичні взаємини, вже у 1991-му американська дослідниця Луїз Даймонд та посол Джон МакДональд запропонували розширити бачення структури дипломатичних ініціатив до 9 рівнів, одним з яких виокремили релігійний. За їх системою дипломатичні відносини поділялися на такі рівні: 1) урядова або офіційна дипломатія; 2) професійне неофіційне розв'язання конфліктів; 3) бізнес-світ; 4) приватні громадяни; 5) дослідники, тренери, освітяни; 6) активісти; 7) релігія; 8) філантропічні організації; 9) громадська думка та засоби масової комунікації, які об'єднують разом усі вищезазначені рівні [10, с. 5]. Щоправда, попри цілісний і багатосторонній підхід до дипломатичних ініціатив, вони чітко розділяли межі і можливості «неофіційної» дипломатії у порівнянні з діяльністю офіційного дипломатичного корпусу. Завданням першої тут є підготовка бази чи ґрунту для реалізації того чи іншого завдання, однак, саме рішення про таку реалізацію приймається винятково офіційним дипломатами та в межах чинного міжнародного права.

**Проблема визначення змісту поняття.** Сам термін «релігійна дипломатія» до певної міри й досі потребує роз'яснення при використанні. Перш за все, необхідно відзначити, що в сучасних англійських джерелах використовуються щонайменше два паралельних терміни: «religious diplomacy» та «faith-based diplomacy», які в перекладі на українську часто об'єднують в термін «релігійна дипломатія», уникаючи тонких відмінностей у значенні. Власне, терміном «релігійна дипломатія» позначаються ініціативи між релігійними інституціями, в той час як «дипломатія на підставі віри» має ширше значення. Вона описує не лише (й не обов'язково) ініціативи певних релігійних інституцій, а й приватних громадян, які з тих чи інших релігійних переконань можуть ініціювати процеси діалогу та примирення між певними сторонами.

Авторитетний міжнародний журнал «Christianity Today» («Християнство сьогодні») назвало батьком релігійної дипломатії американського дипломата Дугласа Джонстона [11]. Здобувши військову та дипломатичну освіту, Джонстон викладав міжнародну безпеку в Гарвардському університеті, а у 2000-му році ініціював створення Центру з питань релігії та дипломатії. Сьогодні Центр займається превентивною дипломатією в низці гарячих точок, де релігія є важливим фактором конфлікту – Кашмірі, Пакистані, Судані, Сирії, Ірані та низці інших. Робота Центру, як і релігійної дипломатії загалом, значною мірою зорієнтована на налагодження низових горизонтальних зв'язків між представниками конфліктуючих сторін, створення мережі місцевих лідерів зі священнослужителів і мирян, які б сприяли розвитку діалогу, навчання таких лідерів тощо.

Ефективність такої діяльності важко фіксується в короткостроковій перспективі. До прикладу, одним із проектів Центру є допомога в реформуванні змісту навчальних

програм мусульманських медресе. Мова не йде про корегування змісту безпосередньо релігійних дисциплін. Однак, досить часто навіть такі нейтральні курси як математика та фізика перенасичені прикладами насилля. Типова задача з математики може містити умову штибу: снайпер віддалений від групи людей ( $N$  чоловік) на  $X$  кілометрів; скільки часу знадобиться снайперу, щоб вбити всіх людей, якщо куля летить зі швидкістю  $V$ , а час між пострілами  $T$ ? На скільки ефективним буде відстоювання цінності людського життя та мирного врегулювання конфлікту, коли освіта спрямована на протилежне? На скільки вирішення цієї проблеми може бути під силу офіційній дипломатії без звернення до релігійних лідерів? В ініційованому Центром проекті взяло участь близько 2700 мусульманських лідерів з 1611 медресе [12], які мали змогу самостійно розробити альтернативні завдання і навчальні програми та розпочати їх використання. Марно сподіватися, що ефект від їх впровадження стане помітним через рік або 5 років, однак, розбудова миру та порозуміння на Сході була б ще хисткішою без такого кроку.

**Відмінності між традиційною та релігійною дипломатією.** Попри те, що сучасна релігійна дипломатія розглядається як один із рівнів функціонування дипломатії загалом, вона все ж має низку особливостей. Якщо спробувати виділити ключові відмінності між релігійною та класичною (офіційною) дипломатією, то варто відзначити насамперед наступні.

1) Регламентація та роль держави. Класична дипломатія, в першу чергу, означає офіційні відносини між певними державами. Вона здійснюється на основі Віденської конвенції про дипломатичні відносини (1961) та є чітко регламентованою і формалізованою діяльністю. Міжнародне право до деталей регулює форми дипломатії, її методи, функції, систему привілеїв та межі діяльності дипломатичних працівників, які є офіційними представниками тієї чи іншої держави поза її територією. Цього не можна сказати про релігійних дипломатів, які часто діють або як приватні особи, або в рамках певних недержавних громадських організацій (не обов'язково релігійних).

2) Репрезентативність. В такій ситуації розрізненості досить часто постає питання чи мають релігійні дипломати бути офіційно делегованими якщо не державою, то певною релігійною організацією? На перший погляд, очевидно, що так. Особи, які беруть участь в діалозі чи перемовинах мають володіти достатніми повноваженнями та авторитетом для забезпечення реалізації можливих прийнятих рішень. Це одне з базових правил переговорів. Однак, як доводить один із сучасних релігійних дипломатів Браян Кокс, цей принцип не обов'язково спрацьовує у випадку релігійної дипломатії, тому така репрезентативність є бажаною, але не конче необхідною. Покликання релігійного дипломата полягає у відновленні людських взаємин відповідно до уявлення про їх ідеальний стан в тій чи іншій традиції [13]. Відповідно, і сфера його діяльності зміщується до найнижчого рівня – безпосередньо міжособистісної взаємодії, яка не потребує формального інституційного статусу.

3) Інструментарій. Працюючи над відновленням взаємин між людьми, релігійні дипломати намагаються поєднати традиційні дипломатичні інструменти (переговори, аналіз конфліктних ситуацій та ін.) з власне релігійними практиками: молитвою, постом, духовними бесідами, читанням священних текстів, вибаченням і прощенням. Звернення до релігії в даному випадку – це не просто віднайдення певного спільного знаменника, а орієнтація на певну систему ідеалів та авторитетів, що дозволяє

створити спільний простір цінностей. В свою чергу, це дозволяє культивувати прагнення до мирного розв'язання існуючих конфліктів, апелюючи до релігійного обов'язку віруючого.

4) Спеціальна підготовка. Офіційна дипломатична діяльність вимагає спеціальної підготовки, яка включає оволодіння певними знаннями з міжнародного права, соціальної психології, опанування певних мов тощо. Релігійний аспект в цій підготовці хоч і має місце, однак далеко не є вагомим. Колишня дежсекретар США Мадлен Олбрайт у своїх мемуарах згадує, що свого часу її відомству довелося готувати короткі «мінімуми» з релігійної грамотності для дипломатичних представників, в першу чергу тих, які працюють в мусульманських країнах [14, с. 138-140]. В свою чергу, спеціальна систематична освіта для релігійних дипломатів взагалі відсутня (за винятком хіба що Ватикану). Однак, з поглибленням участі релігійних лідерів/інституцій в міжнародній та миротворчій діяльності така підготовка стає все актуальнішою, хоч і здійснюється переважно в формі додаткової підготовки (тренінгів, окремих курсів та зустрічей).

5) Фокус. Як зауважує низка фахівців з міжнародних відносин, релігійна дипломатія – це не стільки дипломатія в класичному значенні слова, скільки певна система гіпотез про політику та політичне життя [15, с. 214]. Вона фактично повністю упускає питання розстановки політичних сил і забезпечення задоволення державних інтересів, апелюючи натомість категоріями релігійних цінностей – суспільної цілісності, відповідальності перед Богом, любові до ближнього (збереження добрих відносин) тощо. По суті, мова йде про практику віри, але в більш активний спосіб – імплементуючи її в дипломатичну діяльність.

**Коли релігійна дипломатія є доречною?** В сучасній конфліктології конфлікти, які зачіпають елементи ідентичності та релігійні конфлікти виокремлюють в окремі групи. Вони вважаються найбільш гострими. Власне, привнесення релігійного елемента в конфлікт, а релігія беззаперечно є важливою частиною ідентичності, не завжди веде до його розв'язання. Гарною ілюстрацією тут буде конфлікт у колишній Югославії, який є одним з класичних прикладів релігійного конфлікту, попри те, що на його початку всі сторони конфлікту демонстрували досить високий рівень індиферентності до питання релігії.

На противагу цьому, можна навести протилежний приклад Південно-Африканської Республіки, який вважається чи не найбільш вдалим в прикладом релігійної дипломатії. Після апартеїду 1996-1998 років, для ліквідації його наслідків у ПАР було створено спеціальну Комісію зі з'ясування правди та примирення, а вслід за нею (у 2000-му) й Інститут справедливості і примирення. Головна ініціатива щодо створення Комісії належала релігійним лідерам, які до певної міри стали гарантами дотримання суспільної справедливості. Більше того ключові принципи діяльності Комісії, як-то говоріння правди, відповідальність, компенсація насильства, покаяння та прощення – мали виразно релігійне обґрунтування.

Загалом, використання релігійної дипломатії буде доречним у кількох випадках. (1) Коли релігійні організації можуть виступати або майданчиком для діалогу між сторонами, або медіаторами діалогу. В такому випадку, важливо щоби згадана релігійна організація не була стороною конфлікту, або не становила загрози для інших релігійних

організацій. До прикладу, в югославському конфлікті певний час цілком реально роль такого миротворця бачилася за юдейською громадою, яка була не настільки чисельною, щоб становити загрозу та володіла достатнім авторитетом всередині країни. (2) У випадку слабкості державних інститутів. Як приклад тут можна навести випадки застосування релігійної дипломатії в Африканських країнах. До певної міри – ситуації в Україні, коли лідери Всеукраїнської ради церков та релігійних організацій заявляли про свою готовність виступати посередниками між владою та протестувальниками під час Революції Гідності, тощо. (3) Коли релігія є суттєвим фактором конфлікту та необхідне використання додаткового дипломатичного інструментарію. Зокрема, коли потрібна робота одразу на кількох рівнях – і на рівні офіційної дипломатії й очільників релігійних організацій, і на низовому міжособистісному рівні (окремих громад та вірян). Пропоновані релігійними дипломатами практики (молитви, посту тощо) сприяють налагодженню таких горизонтальних відносин, створенню безпечного простору для діалогу та утвердженню чесності сторін перед собою та своїми опонентами.

**Критика релігійної дипломатії.** Попри постійно зростаючу увагу та роль релігійної дипломатії, варто відзначити, що вона часто піддається критиці, з боку як світських міжнародників, так і релігійних. В першу чергу, йдеться про бачення ширшої картини та розуміння механізмів трансформації суспільства. Релігія є важливим елементом щоденного приватного та публічного життя приблизно для  $\frac{3}{4}$  населення Землі, однак вона є не єдиним чинником міжнародних відносин, який має братися до уваги. Разом з тим, рано чи пізно накопичений горизонтальний соціальний капітал потребує формалізації – законодавчих змін, корегування тих чи інших аспектів освітньої, соціальної та культурної політики, тощо – що неможливо зробити поза офіційним рівнем.

**Висновки.** Отже, релігійна дипломатія є помітним трендом сучасних міжнародних відносин. Під нею розуміються миротворчі ініціативи як релігійних організацій, так і релігійномотивована діяльність недержавних організацій та приватних громадян. Така діяльність суттєво відрізняється від традиційної офіційної дипломатії, зокрема, за рівнем взаємодії з державою та релігійними центрами, рівнем формалізації діяльності, особливостями фокусу, тощо. Вона має свої недоліки та переваги – здатна залучати додатковий інструментарій, акумулювати соціальний капітал (нарошення міжособистісних зв'язків) та має власні шляхи стимулювання до миру (через апеляцію до вищого авторитету). Разом з тим, релігійна дипломатія тісно пов'язана та взаємодоповнює офіційну урядову дипломатію. Можливості та конкретні форми такої взаємодії – питання для подальших розвідок.

### *Література:*

1. Religion, the missing dimension of statecraft / Douglas Johnston; Cynthia Sampson. — New York: Oxford University Press, 1994. — 350 p.
2. Faith-Based Diplomacy: Trumping Realpolitik / Edited by Douglas Johnston. — New York: Oxford University Press, 2003. — 296 p.
3. Johnston D. Religion, terror, and error: U.S. foreign policy and the challenge of spiritual engagement. — Santa Barbara, Calif. : Praeger, 2011. — 283 p.
4. *Бистрицька Е. В.* Східна політика Ватикану в контексті відносин Святого Престолу з Росією та СРСР (1878 – 1964 pp.). — Т. : Підруч. і посіб., 2009. — 415 с.

5. *Козлов В. А.* Дипломатія Святого Престолу в постбіполярній системі міжнародних відносин за часів понтифікату Іоанна Павла II : монографія. — Вінниця : Книга-Вега, 2008. — 192 с.
6. *Зінченко А.* Історія дипломатії: від давнини до початку нового часу. Навчальний посібник. — Вінниця: Нова книга, 2002. — 564 с.
7. *Єленський В.* Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця XX - початку XXI століття. — Львів : Вид-во Укр. катол. ун-ту, 2013. — 503 с.
8. Caryl Ch. 1979: The Great Backlash. What do Ayatollah Khomeini, Margaret Thatcher, Pope John Paul II, and Deng Xiaoping all have in common? // Foreign Policy. — 2009. — June 21. — <http://foreignpolicy.com/2009/06/21/1979-the-great-backlash/>
9. *Davidson W. D., Montville J. V.* Foreign Policy According to Freud // Foreign Policy. — 1981-1982. — № 45. — Pp. 141-157.
10. *McDonald J.* Multi-Track Diplomacy: A Positive Approach to Peace Track-By-Track Case Studies [Occasional Paper Number 22, May 2014] / [Electronic resource] — Mode of access: <http://imtd.org/papers/OP%2022%20Multi-Track%20Diplomacy%20A%20Positive%20Approach%20to%20Peace%20Track-By-Track%20Case%20Studies.pdf>
11. *Moll R.* The Father of Faith-Based Diplomacy // Christianity Today. — 2008. — September. — Pp. 50-53.
12. *Johnston D.* Empowering Moderate Islam [Speech, April 5, 2012] / [Electronic resource] — Mode of access: <http://icrd.org/empowering-moderate-islam/>
13. *Cox B.* Faith-Based Reconciliation: A Moral Vision That Transforms People and Societies. — Xlibris Corporation, 2007. — 122 p.
14. *Олбрайт М.* Религія и мировая политика: пер. с англ. / М. Олбрайт, Б. Вудвард ; пер. А. Денисов. — М. : Альпина Бизнес Букс, 2007. — 352 с.
15. *Troy J.* Faith-Based Diplomacy under Examination // The Hague Journal of Diplomacy. — 2008. — №3. — Pp. 209-223.

УДК: 7.046.3

*Хрипко С.А.*  
*Національний педагогічний університет*  
*імені М.П.Драгоманова*

### **ДУХОВНИЙ СПАДОК ЕТНОКУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ: ВІРУВАННЯ, МІФОЛОГІЧНІ ОБРАЗИ, ДЕМОНОЛОГІЯ**

*Стаття втілює спробу висвітлення та аналізу персоналістичного контексту давніх вірувань та міфологічних уявлень українців та акцентуацію сучасного зрізу їх збереження та ціннісної репрезентації. Осмислюється специфіка духовного спадку етнокультури українців, актуалізується проблема реального та надуманого в просторі історичної пам'яті, що простежується та виявляється в національній ментальності, етнічній психології, забобонах, різнобіжжжі потрактування різних традицій, звичаїв, обрядів. Простежується специфіка міфологічного стилю давньоукраїнської етнокультури, що є джерелом як духовного синкретизму сучасного національного буття, так підґрунтям полісемантизму та ціннісного колориту української культури в цілому.*